

VARIA

Commemoratio

Imre Lajos

(1888. nov. 4. – 1974. márc. 8.)

Negyven évvel ezelőtt hunyt el Imre Lajos, a Kolozsvári Protestáns Teológia professzora, az erdélyi református egyházi élet kiemelkedő személyisége. Gyászejelentőjén kissé különösen hathatott a bibliai versrészlet: „nagy fejedelem esett ma el Izráelben” (2Sám 3,38). Mert ez a természetben kis ember, ez a „kistermetűségébe tömörödött nagyság”¹ úgy élt, tanított, nevelt és írt, hogy sohasem tartott igényt „fejedelmi” címre, tekintélyét kiemelő rangokra. Megbízásaiban nem a nagyságot és elismerést kereste, hanem a „munka” lehetőségeit és formáit: szerény és törhetetlen szorgalommal, de fejedelmi méltósággal szolgált. Vásárhelyi János, a tekintélyes püspök (1888–1960), aki ugyanabban az évben született, mint Imre Lajos, s aki egyházunk történetének egyik igen terhes időszakában volt püspök (1936–1960), ezért mondta róla

elismerőleg: ő az Erdélyi Református Egyházkerület „koronázatlan püspöke”. Ez a kis sietős ember nagyságának titka abban is rejtett, hogy az *autonóm én teljes kiküszöbölésére törekedett*,² azaz biblikus megfogalmazásban úgy futott, mint aki előtt nem bizonytalan a cél, úgy „öklözött”, mint aki nem a levegőbe vág, hanem megsanyargatta és szolgává tette testét, hogy míg másoknak prédikál, maga ne legyen alkalmatlanná a küzdelemre (vö. 1Kor 9,26–27), s akárcsak Tavasz Sándor (1888–1951), az Isten előtti engedelmisséget tartotta a legfontosabbnak.

Nem tartotta magát másoknál többnek és különbnek. De érdemet ebből sem fabrikált magának, inkább őszintén bevallotta, hogy életét végig-

¹ Kozma Zsolt: Változó idők – egységes életmű. (Magda van der Ende: Imre Lajos élete és teológiai munkássága, 1990). In: *Erdélyi Múzeum* 1993/1–2, (111–113) 113.

² Tótkés István: Csillagok. Vásárhelyi – Tavasz – Imre. In: *Református Szemle* 1978, (390–399) 397.

kísérte az önbizalom hiánya, és emiatt soha sem volt elégedett azzal, amit elévített, és folytonosan ezzel a kísértéssel kellett megküzdenie: „bizonyos feladatokat miért kell éppen nekem elvégezni...?”³

Megkülönböztetett szeretetet tanúsított mindenki iránt. Ezt bizonyítja élete alkonyán (1961–1962) írt könyve is, *A szenvedés kérdése*.⁴ Ennek háttérében személyes tapasztalatai állnak, akárcsak a különösen pályakezdő lelkipásztorok számára írt *Szombatesték a parókiaán* című elmélkedésfüzére mögött. A szenvedésről szóló, nagy lélegzetvételű dolgozatának céljáról *Önéletírásában* ekként vallott:

„Ezzel is az volt a célom, hogy ha valakinek kezébe kerül, legalább annyi vigasztalást és erőt merítsen általa, mint amennyit én kaptam, míg a szenvedés felett gondolkoztam.”⁵

A Hódmezővásárhelyen született Imre Lajos előbb az orvosi, majd tanári pályára készült, de az érettségi letétele után a teológiai tanulmányok mellett döntött. De sem Pest, sem Debrecen teológiai irányultsága, illetve szelleme nem volt ínyére. Ezért teológiai tanulmányait (1906–1910) Kolozsváron végezte Kecskeméthy István (1864–1938) ószövetséges, Kenessey Béla (1858–1918) és Bartók György (1845–1907) újszövetséges tanárok, Ravasz László (1882–1975) gyakorlati teológus, Nagy Károly (1868–1926) rendszeres teológus és Pokoly József (1866–1933) egyháztörténész tanítványaként,⁶ hogy aztán élete és szolgálata teljesen Erdélyhez kapcsolódjék. Kolozsvár mellett egyrészt a Teológiai Fakultás lelki, szellemi és tudományos légköre miatt döntött, másrészt a rokoni szálak miatt is. De kecsegtető volt számára az is, hogy a kolozsvári Teológiai Fakultás együttműködési megállapodás alapján állt kapcsolatban a Ferenc József Tudományegyetemmel, s így Imre Lajosnak lehetősége nyílt arra, hogy egyszerre két főiskolán képezze magát.⁷ Tanárai közül Ravasz László gyakorolta rá a legnagyobb hatást, aki megkedveltette vele a gyakorlati teológiát.⁸

³ Imre Lajos: *Önéletírás*. Erdélyi Református Egyháztörténeti Füzetek, 2. A Kolozsvári Református Teológiai Akadémia Protestáns Egyháztörténeti Tanszékének kiadványsorozata. A sorozatot szerkeszti Buzogány Dezső. Sajtó alá rendezte Adorjáni Zoltán és Buzogány Dezső. Készült az Erdélyi Református Egyházkerület Misztótfalusi Kis Miklós Sajtóközpontjának nyomdájában. Kolozsvár 1999, 17–18.

⁴ Imre Lajos: *A szenvedés kérdése*. Erdélyi Református Egyháztörténeti Füzetek 13. A szöveget gondozta és szerkesztette Adorjáni Zoltán. A Kolozsvári Református Teológiai Akadémia Protestáns Egyháztörténeti Tanszékének kiadványsorozata. A sorozatot szerkeszti Buzogány Dezső. Készült az Erdélyi Református Egyházkerület Misztótfalusi Kis Miklós Sajtóközpontjának nyomdájában. Kolozsvár 2004. A dolgozat keletkezésének előzményeire nézve ld. Adorjáni Zoltán: „Miért kell ezt a megaláztatást, ezt a szégyent, ezt a csapást elhordoznom?” In: Imre Lajos: *A szenvedés kérdése*, 5–39.

⁵ Imre Lajos: *Önéletírás*, 314.

⁶ Uo. 70–72.

⁷ Uo. 62–63.

⁸ Uo. 72., 88.

Tordai (1910), kolozsvár-monostori (1911–1912), majd marosvásárhelyi (1913–1914) segédlelkészi szolgálatai⁹ után a Mezőség szélén fekvő Kolozskarán volt lelkipásztor 1914-től 1921-ig,¹⁰ 1921 és 1948 között pedig a Kolozsvári Református Teológiai Fakultás gyakorlati tanszékén tanított.¹¹ 1948-ban a kommunista hatalom kényszerítette nyugdíjba Tavasz Sándor (1888–1951), Nagy Géza (1887–1971) és Gönczy Lajos (1889–1986) tanártársaival együtt.¹²

Imre Lajos, akárcsak több elődje, vérbeli pedagógus volt. A kateketika és lelkigondozás mellett Ravasz László hatására kötelezte el magát, s amikor úgy döntött, hogy különösen e két teológiai diszciplínában mélyül el, tulajdonképpen örökölt és felismert talentumait kamatoztatta. Ugyanis elődei református értelmiségiek voltak, akik nemzedékről nemzedékre ápták és gyümölcsöztették a családi örökséget, a pedagógusi vénát, s közöttük többen iskolamesterek, tanárok és egyetemi professzorok voltak.¹³

Ismereteit a skóciai Aberdeenben (1910–1911) és a németországi Heidelbergben (1912–1913) bővítette.¹⁴ Teológiai magántanári fokozatot 1913-ban szerzett gyakorlati teológiából, *A gyermek vallása. A katechetika módszertanának valláslélektani alapvetése* című dolgozatával.¹⁵ A Ravasz Lászlónak benyújtott munka új vonalat képviselt abban az időben, ugyanis a vallásos nevelés kérdéseit a modern tudomány módszerével vizsgálta, és felhasználta a valláslélektan legújabb fölfedezéseit is. Makkai Sándor többek között abban látta a dolgozat értékét, hogy ez a vallásos nevelést az őt megillető helyre emelte, és ezt a neveléstudomány olyan szerves alkotórészeként tárgyalta, amely nemcsak ismeretet ad át, hanem Krisztussal és személyiségek példájával nevel.¹⁶

A Teológiai Fakultás és a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem közötti megállapodás alapján (1895–1918) tehát ő is az egyetemen tanulta a bölcsészetet és a pedagógiát. Az előbbit Böhm Károlynál (1846–1911), az utóbbit pedig Schneller Istvánnál (1847–1939). Mindkét tudós meghatározta szellemi fejlődését. De mert született pedagógus volt, Schneller István gyakorolt rá erősebb hatást, és nevelői alkata mellette bontakozott ki. Nála írta *Az erkölcsi nevelés viszonya a valláshoz* témájú doktori dolgozatát, amelyet a kolozsvári egyetem Bölcsészeti-, Nyelvi- és Történelemtudományi Karán védett meg 1913-ban. Így Imre Lajosra az jellemző, hogy nevelőként volt lelkipásztor, teológus és tanár.

⁹ Imre Lajos: *Önéletírás*, 89–98.

¹⁰ Uo. 107., 153–184.

¹¹ Uo. 190. skk.

¹² Uo. 304–307.

¹³ Adorjáni Zoltán: Imre Lajos (1888–1974). In: Imre Lajos: *Önéletírás*, 7.

¹⁴ Ld. bővebben Imre Lajos: *Önéletírás*, 107–149.

¹⁵ Imre Lajos: *A gyermek vallása. A katechetika módszertanának valláslélektani alapvetése*. Hódmezővásárhely 1913.

¹⁶ Makkai Sándor: Imre Lajos: *A gyermek vallása. Kísérlet a katechetikai módszertanok valláslélektani megalapozására*. In: *Magyar Paedagogia* 1913, 632–636.

Ez a nevelői alkatú lelkipásztor nyilvánult meg a *Szombatesték a parókián*¹⁷ című meditációsorozatában is. Első darabjait még Kolozskarán kezdte megfogalmazni, majd a kéziratot több rendben is átdolgozta, illetve bővítette.¹⁸ Ugyanis ellenállhatatlan belső kényszert érzett arra, hogy átadja a szolgálat kísértései, nehézségei és csalódásai, de a kegyelem megélései között szerzett tapasztalatait az ifjú lelkipásztoroknak; és ugyanez a nevelői belső kényszer vezette akkor is, amikor Kolozskarán – szükségből – oktatást vállalt, felekezeti iskolát és bentlakást szervezett.¹⁹

A pedagógus Imre Lajos a *predestinációban* fedezte fel a vallásos nevelés teológiai alapjait, éspedig úgy, hogy nem az eleve elrendelés dogmatikai tételének igazságát kereste, hanem annak gyakorlati alkalmazását. Arra a felismerésre jutott, hogy végül is *Isten az, aki lehetségessé teszi a nevelést*,²⁰ s így a nevelés előfeltétele és alapja az eleve elrendelésben lelhető fel. Enélkül minden nevelői szándék és fáradozás reménytelen, és ez határozza meg a nevelésnek mint sajátos igehirdetési formának célját és módszerét is. Ugyanis Isten közeledik mind a gyermekhez, mind pedig a nevelőhöz. A nevelő tehát csupán eszköz. Nem bízhatja el magát, hanem imádkoznia kell a Szentlélekért és a gyermekért. Isten döntött a gyermekek felől, a maga ígéreteinek örökösévé tette őket, és gondoskodik arról, hogy az Ige eljusson hozzájuk, majd be is tudják fogadni azt. Ennek jeléül adta Isten a keresztséget.²¹

1945 márciusától 1947-ig az újonnan létesített Bolyai Tudományegyetemen is tartott pedagógiai előadásokat, 1946 júliusától pedig az egyetem tanárképző pedagógiai szemináriumának igazgatója volt.²² Itt sem csak a tanítást érezte feladatának. Nevelői alkatát és elkötelezettségét az egyetemen sem tudta megtagadni. Általános neveléstudományt, neveléstant, neveléstörténetet adott elő,²³ de ezek mellett még hivatáserkölcstant is oktatott,²⁴ mivel úgy érezte, hogy a leendő tanároknak nagy szükségük van belsőleg is felkészülniük a nevelésre.

¹⁷ *Szombatesték a parókián. Ötvenkét meditáció ifjú lelkipásztoroknak.* Erdélyi Református Egyháztörténeti Füzetek 12. Szerkesztette Adorjáni Zoltán. A Kolozsvári Református Teológiai Akadémia Protestáns Egyháztörténeti Tanszékének kiadványsorozata. A sorozatot szerkeszti Buzogány Dezső. Készült az Erdélyi Református Egyházkerület Misztótfalusi Kis Miklós Sajtóközpontjának nyomdájában. Kolozsvár 2003.

¹⁸ A *Szombatesték a parókián* keletkezésének előzményeit és történetét ld. Adorjáni Zoltán: Imre Lajos, a nevelő lelkipásztor. In: *Szombatesték a parókián. Ötvenkét meditáció ifjú lelkipásztoroknak*, (5–40) 5–12.

¹⁹ Uo. 12–32.

²⁰ *Kijelentés és paedagogia.* A Dolgozatok a református teológiai tudomány köréből, 8. Kolozsvár 1931.

²¹ Imre Lajos: *A predestináció tana az igehirdetésben és a nevelésben.* Debrecen 1933–1934.

²² Ld. Imre Lajos: *Önéletírás*, 298–303.

²³ Imre Lajos: *Általános neveléstudomány és neveléstan.* Szemle füzetek, 15. Tanulmányok a református theologia köréből. A sorozatot szerkeszti dr. Csíha Kálmán és Nagy László. Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának kiadványa, Kolozsvár 1994.

²⁴ Imre Lajos: Hivatási Erkölcstan. In: *Református Szemle* 1996, 176–189.; 273–282.; 329–339. és 380–388.

Imre Lajos tevékenysége igen sokrétű. Már kolozskari szolgálatának éve alatt bekapcsolódott *Az Út* szerkesztőinek munkájába, majd pedig főszerkesztője is lett ennek a folyóiratnak.²⁵ Az 1923-ban „Mindenek épülésre legyenek” (1Kor 14,26) jelszóval újraindított folyóirat szerkesztését Imre Lajos vállalta Makkai Sándorral és Tavasz Sándorral, a kiadás feladatát pedig Bekess Károlyra, a Kolozsvári Teológiai Fakultás háznagyára bízta. A lap 1944 őszéig jelenhetett meg. Míg az 1915 és 1917 között megjelentetett tanulmányok az erdélyi liturgiai reformot készítették elő, az újraindulás utáni mintegy öt évfolyam a katechetikai reformot és az ifjak közötti belmissziót alapozta meg. Imre Lajosnak és szerkesztőtársainak cikkei az egyházi megújulást szorgalmazták, és ezt ők *hitvallásos építésnek* nevezték.

Az Út a teológiai tudomány alapjain állva foglalkozott a lelkipásztori szolgálat gyakorlati kérdéseivel. A rovatok felölelték a homiletika, kateketika, pojmenika, liturgika, egyházi zene, ekkleziasztika kérdésköreit és támogatták azt a belmissziói mozgalmat, amelynek Imre Lajos is elkötelezettje volt már 1909-től, *John R. Mott* evangelizátor kolozsvári látogatásától.²⁶ Már ekkor felismerte az evangéliumi ébredés és a gyakorlati keresztyénység szükségességét, és részt vett az egyetemi ifjúság, a középiskolák protestáns diákságának lelkigondozását felvállaló mozgalomban, a vasárnapi iskolai tanításban és a züllött gyermekeket felkaroló *Erdélyi Pártfogó Egylet* munkájában. De természetéből adódóan sem tudott azonosulni az erdélyi *pietista* irányzattal. Ő inkább *az Ige teológusa*²⁷ volt az újreformatori teológia értelmében, és ilyen minőségben az egész erdélyi egyház *misszionáriusa* is. Mátyás Ernő sárospataki professzor így jellemezte Imre Lajost egy ifjú teológus előtt:

„Úgy nézd meg ezt a kicsi embert, hogy ő hordozza a vállán az egész erdélyi belmissziót.”²⁸

Imre Lajos 1924 és 1944 között tevékenykedett az Erdélyi Református Egyházkerület belmissziói előadójaként. Rengeteget munkálkodott, szervezett és utazott a belmisszió érdekében, és ezt a tevékenységi kört is nevelői munkának

²⁵ A Ravasz László alapította lap 1915-ben indult; 1919 és 1922 között szünetelt. Ebben egyaránt közrejátszódtak Ravasz László távozása és dunamelléki püspökké történt választása, illetve a változó idők is. 1923-ban, miután a hatóságok engedélyt adtak rá, a folyóirat újraindult, és Tavasz Sándor ekkor csatlakozott a szerkesztő Imre Lajos és Makkai Sándor mellé.

²⁶ Előadásának címe: *A legkeményebb küzdelem az ifjú életében. A sorvadás természete, életünk erkölcsi és lelki oldalát tekintve*. J. R. Mott (1865–1955) a Keresztyén Diákszövetség főtitkára volt. Jelszava: *A világot evangelizálni kell még ebben a nemzedékben*. Nagy hatással volt a teológusokra, a Kolozsvári Teológia Dísztermébe egybegyűlt egyetemi hallgatókra és az intézet tanáira. Kenessey Béla elismerőleg nyilatkozott előadásáról. Ez az előadás nyerte meg Ravasz Lászlót is a megújulás mozgalma számára.

²⁷ Dávid Gyula: Imre Lajos. In: *Református Szemle* 1973, (435–445) 442. Ez a jellemzése az 1925-ös években született.

²⁸ Molnár Miklós: Dr. Imre Lajos 80 éves. In: *Református Egyház* XX. évf. (1968/12), (259–261) 260.

fogta fel. Viszont nevelői szolgálatát azzal a belmissziós lelkülettel végezte, amely a névleges egyháztagek életének evangéliumi megújítását tekintette feladatának. Ezt a feladatot, amely már jellegénél fogva is túllépi a hagyományos igehirdetési szolgálat kereteit, nem tudta másként elképzelni, csakis úgy, mint amely gyülekezeti és egyházi jellegű, tehát semmiképpen sem szakadhat le a hagyományos egyházi szolgálatokról. Ezért a belmissziói és katekétikai munkakört a hagyományos, egyházi kereteken belül szorgalmazta, és úgy tekintett ezekre, mint amelyek kiegészítik és kitágítják az igehirdetői, katekétikai, illetve poimenikai szolgálatot. Nem győzte hangsúlyozni, hogy *a belmisszió az akkori egyház legvirgősebb kérdése*, de ez semmiképpen sem lehet egyházon kívüli munkakör, és azt az álláspontot képviselte, hogy a belmissziói bizottságnak pásztori és adminisztratív segítséget kell nyújtania a beindult mozgalom részére. Ugyanis, amint mondta: „a bürokratikus elfogultság megöli a munkát,” s ehhez a tevékenységhez elsősorban nem is adminisztráció, hanem „inspiráció” szükséges.²⁹ Az ő nevéhez fűződik az Erdélyi Egyházkerület belmissziós szabályzatának a megalkotása is, amelyet az 1923. november 23–25. napjain tartott Egyházkerületi Közgyűlés erősített meg. 1933-ban az ő javaslatára jött létre az Egyházkerületi Missziói Tanács, amelynek az lett a feladata, hogy összehangolja a Vasárnapi Iskola Szövetsége, az IKE, a Nőszövetség, a Férfiszövetség, a Leányszövetség, a Diakóniai Intézet és az Árvaház tevékenységét.

Az Erdélyi Református Egyházkerület 1934-ben adta ki Imre Lajos *Az Ige és a fegyelem* című könyvét. A munka előbb az egyházi fegyelem bibliai, hitvallási és történeti alapjait sorakoztatja fel, majd kifejti az egyházi fegyelem lényegét, annak a teológiai, jogi és lelkigondozói szempontjait, végül pedig gyakorlati kérdésekre tekint ki. Ez a könyv is egyenes következménye annak a felismerésnek és követelménynek, hogy *az egyháznak az Ige egyházává kell lennie*, s hogy *az Ige rendet és fegyelmet munkál*. Imre Lajos tehát nem a fegyelmezetlenség és rendetlenség tényéből indult ki, hanem a Bibliából. A fegyelem elérése nem valami Igétől független cél, sem nem a különféle gondok megoldásának eszköze, hanem a befogadott Ige munkájának következménye, *állapot*. Ezért a fegyelmezést nem a bíraskodással, hanem a fegyellemmel kapcsolta össze. A fegyelmezés tehát nem büntető jellegű, hanem az Igéből következő ékes és szép rend fenntartásának módja.

Imre Lajos teológiai munkásságához fűződik a gyakorlati teológia egyik diszciplínájának, az *ekkléziasztika*nak tisztázása és erdélyi kialakulása.³⁰ Ezért *Ekkléziasztika*³¹ című könyve úttörő jellegű volt. A megnevezést már Ravasz László

²⁹ Imre Lajos: A belmisszió problémája. In: *Az Út* 1923/1–2–3, (59–68) 61. és 65., illetve 67.

³⁰ Imre Lajos: Az ekkléziasztika, mint gyakorlati teológiai diszciplína. In: Vasady Béla (szerk.): „És lón világosság...” *Emlékkönyv Ravasz László hatvanadik életére és dunamelléki püspökségének huszadik évfordulója alkalmából*. Ravasz László műveinek bibliográfiájával. Budapest 1941, 333–352.

³¹ Imre Lajos: *Ekkléziasztika*. A Coetus Theologorum kiadványa, 2. Budapest 1941.

(1907), majd pedig László Dezső és Makkai Sándor is használta.³² Imre Lajosnak az az érdeme, hogy míg mások az ekleziasztikát a gyakorlati teológia bevezetésében tárgyalták, addig ő ezt a gyakorlati teológia olyan tudományágaként határozta meg, amelynek szükségszerűen össze kell fognia a többi diszciplinát. Az ekleziasztika tehát összefogó tudomány: a gyakorlati lelkészi szolgálat és belmisszió elmélete, és az egyház „itt és most” kifejtendő szolgálatának kérdéseit tárgyalja.

Katechetikáját szintén igei alapokra építette,³³ s ezért könyvének elsősorban teológiai, nem pedig pedagógiai jellege van. Túlhaladottnak tartotta a Konvent 1940-es vallástanítási tanterve mögötti teológiát.³⁴ A protestantizmus akkor lett kultúrprotestantizmussá – állapította meg Czeglédi Sándor –, amikor harmonizálni próbálta a világi nevelést és a vallásoktatást, a valláspedagógiát pedig a humanisztikus idealizmus alapjaira helyezte. A német idealizmus megrendülésével azonban bizonytalanok lettek a pedagógia alapjai is, s ez után csupán kísérletek történtek a kateketika kérdésének megoldására.³⁵

Imre Lajos kateketikája hitvallásos jellegű, és nem általánosan pedagógia, vagy pedig olyan valláspedagógia, amelynek csupán egyik szelete a kateketika. Ez nála teológiai diszciplína, az egyházi vallástanítás elmélete. Ő igehirdetésnek tekinti a vallásos nevelést, a katekézist, és ebben a hitvallásos egyházi, teológiai szempontokat érvényesíti. Kateketikája nem emberközpontú. Ebből az következik, hogy a gyermek megismerése nem lélektani, hanem teológiai kérdés. Tehát nem a gyermeket, hanem az Igét tekinti abszolútumnak.

Miután Imre Lajost nyugdíjba kényszerítették (1948. július 1.), a Kolozsvári Teológia egy ideig még igényelte szolgálatait. Reá bízta a hallgatók kateketikai gyakorlatait, és ezt 1958-ig végezte.³⁶ Nem vonult vissza sértődötten. Mivel azt vallotta, hogy az egyház olyan közösség, amelyben Isten mindig feladatokat ad az élete végéig kiválasztott szolgálóknak, ez „a szaporán lépkedő kis ember”³⁷ egyéb elfoglaltságot is keresett magának a kateketikai gyakorlatok mellett, ott, ahol képességei szerint a leginkább segíthetett: vallástanítást vállalt a Kolozsvár-hidelvei Egyházközségben, és a teológiai hallgatókat is bevonta ebbe a munkába. Tíz éven keresztül végezte ezt a szolgálatot.

Gyülekezeti szolgálatait mellett gyakorlati igemagyarázatokat is írt, hogy segítséget nyújtson lelkésztársai igehirdetéséhez. Kilenc bibliai könyvhöz készített

³² László Dezső: *Az Anyaszentegyház élete és szolgálata. A teológiának mint gyakorlati teológiának alapkérdései.* [Gloria kny.] Cluj[-Kolozsvár], 1938. Makkai Sándor: *Az egyház missziói munkája.* In: *Protestáns Szemle* 1936, 319–322.

³³ Imre Lajos: *Katechetika. A református keresztyén vallásos nevelés rendszere.* Református Egyházi Könyvtár, XXII, Budapest 1942.

³⁴ Imre Lajos: Milyen legyen a ref. vallástanítás tanterve és módszere? In: *Az Út* 1942, 175–183.; 200–204. és 218–220. (Különlenyomata: Kolozsvár 1942.)

³⁵ Czeglédi Sándor: Imre Lajos Katechetikája. In: *Protestáns Szemle* 1943, 276–279.

³⁶ Ld. Imre Lajos: *Önéletírás*, 304–310.

³⁷ [...] Hírek. In: *Református Szemle* 1959, (82–83) 82. (Szerkesztői híryanag a 70 éves Imre Lajos köszöntéséről.)

magyarázatot (Ézsaiás, Énekek Éneke, Ezsdrás, Nehémiás, Jób, Prédikátor, 1–2 Péter, Jelenések; 1951–1958). A minden ellenszolgáltatás nélkül végzett munkába másokat is bevont. A gépelt magyarázatok kézzől kézre jártak mindaddig, míg „megtiltották az ilyen jellegű írások több példányban való legépelését”.³⁸

Teológiai tanári pályafutásának kezdetétől irányította a vasárnapi iskolát vezető fiatal leányok és a Leánydiák-szövetség bibliaóráit, míg ettől is el nem tiltották. Amíg ezt is le nem állították, vezette a Kolozsvári Református Kórház diakonissza-bibliaóráit; s ezek mellett rendszeresen látogatott betegeket s végzett lelkigondozói szolgálatot.³⁹

Imre Lajos teológiájának jellemzőit legfrappánsabban Molnár Miklós foglalta össze: alaposság; igeközpontúság református, hitvallásos verettel; ökumenikus gondolkodásmód; korszerűség.⁴⁰ Lelkipásztori, professzori, teológiai, miszsiói és egyéb tevékenységét a mindenekelőtt álló engedelmes szolgálat és az imádkozás jellemezte, mert meg volt győződve efelől:

„[...] nem az a döntő, hogy Krisztusról beszéljünk másoknak, hanem az, hogy Krisztusnak beszéljünk másokról.”⁴¹

Felhasznált irodalom

Adorjáni Zoltán: Imre Lajos (1888–1974). In: Imre Lajos: *Önéletírás*. Erdélyi Református Egyháztörténeti Füzetek, 2. A Kolozsvári Református Teológiai Akadémia Protestáns Egyháztörténeti Tanszékének kiadványsorozata. A sorozatot szerkeszti Buzogány Dezső. Sajtó alá rendezte Adorjáni Zoltán és Buzogány Dezső. Készült az Erdélyi Református Egyházkerület Misztótfalusi Kis Miklós Sajtóközpontjának nyomdájában, Kolozsvár 1999.

Adorjáni Zoltán: Imre Lajos, a nevelő lelkipásztor. In: Imre Lajos: *Szombatesték a parókiaián. Ötvenkét meditáció ifjú lelkipásztoroknak*. Erdélyi Református Egyháztörténeti Füzetek 12. Szerkesztette Adorjáni Zoltán. A Kolozsvári Református Teológiai Akadémia Protestáns Egyháztörténeti Tanszékének kiadványsorozata. A sorozatot szerkeszti Buzogány Dezső. Készült az Erdélyi Református Egyházkerület Misztótfalusi Kis Miklós Sajtóközpontjának nyomdájában. Kolozsvár 2003, 5–40.

Adorjáni Zoltán: „Miért kell ezt a megaláztatást, ezt a szégyent, ezt a csapást elhordoznom?” In: *A szenvedés kérdése*. Erdélyi Református Egyháztörténeti Füzetek 13. A szöveget gondozta és szerkesztette Adorjáni Zoltán. A Kolozsvári Református Teológiai Akadémia Protestáns Egyháztörténeti Tanszékének kiadványsorozata. A sorozatot szerkeszti Buzogány Dezső. Készült az Erdélyi Református Egyházkerület Misztótfalusi Kis Miklós Sajtóközpontjának nyomdájában. Kolozsvár 2004, 5–39.

Czeglédi Sándor: Imre Lajos Katechétikája. In: *Protestáns Szemle* 1943, 276–279.

³⁸ Imre Lajos: *Önéletírás*, 308.

³⁹ Uo. 308–310.

⁴⁰ Molnár Miklós: *i. m.* 259–261.

⁴¹ Tőkés István: D. dr. Imre Lajos ny. teológiai professzor ravatala mellett. In: *Református Szemle* 1974, (186–190) 188.

- Dávid Gyula: Imre Lajos. In *Református Szemle* 1973, 435–445.
- Imre Lajos: A belmisszió problémája. In: *Az Út* 1923/1–2–3, 59–68.
- Imre Lajos: *A gyermek vallása. A katechetika módszertanának valláslélektani alapvetése*. Hódmezővásárhely 1913.
- Imre Lajos: *A predestináció tana az igehirdetésben és a nevelésben*. Debrecen 1933–1934.
- Imre Lajos: *Általános neveléstudomány és neveléstan*. Szemle füzetek, 15. Tanulmányok a református theologia köréből. A sorozatot szerkeszti dr. Csiba Kálmán és Nagy László. Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának kiadványa, Kolozsvár 1994.
- Imre Lajos: Az ekkleziasztika, mint gyakorlati teológiai diszciplína. In: Vasady Béla (szerk.): „*És lőn világosság...*” *Emlékkönyv Ravasz László hatvanadik életéve és dunamelléki püspökségének huszadik évfordulója alkalmából*. Ravasz László műveinek bibliográfiájával. Budapest 1941, 333–352.
- Imre Lajos: *Ekkleziasztika*. Coetus Theologorum kiadványa, 2. Budapest 1941.
- Imre Lajos: Hivatási Erkölcsan. In: *Református Szemle* 1996, 176–189.; 273–282.; 329–339.; 380–388.
- Imre Lajos: *Katechetika. A református keresztyén vallásos nevelés rendszere*. Református Egyházi könyvtár, XXII, Budapest 1942.
- Imre Lajos: *Kijelentés és paedagogia*. Dolgozatok a református teológiai tudomány köréből, 8. Kolozsvár 1931.
- Imre Lajos: *Önéletírás*. Erdélyi Református Egyháztörténeti Füzetek, 2. A Kolozsvári Református Teológiai Akadémia Protestáns Egyháztörténeti Tanszékének kiadványsorozata. A sorozatot szerkeszti Buzogány Dezső. Sajtó alá rendezte Adorjáni Zoltán és Buzogány Dezső. Készült az Erdélyi Református Egyházkerület Misztótfalusi Kis Miklós Sajtóközpontjának nyomdájában. Kolozsvár 1999.
- Imre Lajos: *A szenvedés kérdése*. Erdélyi Református Egyháztörténeti Füzetek 13. A szöveget gondozta és szerkesztette Adorjáni Zoltán. A Kolozsvári Református Teológiai Akadémia Protestáns Egyháztörténeti Tanszékének kiadványsorozata. A sorozatot szerkeszti Buzogány Dezső. Készült az Erdélyi Református Egyházkerület Misztótfalusi Kis Miklós Sajtóközpontjának nyomdájában. Kolozsvár 2004.
- Imre Lajos: Milyen legyen a ref. vallásitanítás tanterve és módszere? In: *Az Út* 1942, 175–183.; 200–204.; 218–220. (Különlenyomata: Kolozsvár 1942.)
- Imre Lajos: Szombatesték a parókián. Ötvenkét meditáció ifjú lelkipásztoroknak. Erdélyi Református Egyháztörténeti Füzetek 12. Szerkesztette Adorjáni Zoltán. A Kolozsvári Református Teológiai Akadémia Protestáns Egyháztörténeti Tanszékének kiadványsorozata. A sorozatot szerkeszti Buzogány Dezső. Készült az Erdélyi Református Egyházkerület Misztótfalusi Kis Miklós Sajtóközpontjának nyomdájában. Kolozsvár 2003.
- Kozma Zsolt: Változó idők – egységes életmű. (Magda van der Ende: Imre Lajos élete és teológiai munkássága, 1990). In: *Erdélyi Múzeum* 1993/1–2, 111–113.
- László Dezső: *Az Anyaszentegyház élete és szolgálata. A teológiának mint gyakorlati teológiának alapkérdései*. [Gloria kny.] Cluj[-Kolozsvár], 1938.
- Makkai Sándor: Az egyház missziói munkája. In: *Protestáns Szemle* 1936, 319–322.

- Makkai Sándor: Imre Lajos: A gyermek vallása. Kísérlet a katechétikai módszertanok valláslélektani megalapozására. In: *Magyar Paedagogia* 1913, 632–636.
- Molnár Miklós: Dr. Imre Lajos 80 éves. In: *Református Egyház* XX. évf. (1968/12), 259–261.
- Tőkés István: Csillagok. Vásárhelyi – Tavasz – Imre. In: *Református Szemle* 1978, 390–399.
- Tőkés István: D. Dr. Imre Lajos ny. theologiai professzor ravatala mellett. In: *Református Szemle* 1974, 186–190.
- [...]: Hírek. In: *Református Szemle* 1959, (82–83) 82.

Adorjáni Zoltán